

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ
GAETAN PIROU

Ὁ Gaetan Pιrou, ὁ γνωστός καθηγητὴς τῆς Οἰκονομικῆς εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, εἶναι ἀναμφισβητήτως ἀριστοτέχνης τῆς σκέψεως εἰς τὸ πεδίον τῆς ἱστορίας καὶ τῆς κριτικῆς τῶν θεωριῶν.

Ὁ καθηγητὴς Ριρου εἶναι σήμερον εἰς ἓκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἐκπροσώπων τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὰ ἔργα του, πραγματικὰ ἀπανθίσματα τῶν ιδιοτήτων τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς γαλλικῆς ἐπιστήμης καὶ γενικώτερον, τοῦ γαλλικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὡς μελετητὴς ἰδίως καὶ κριτικὸς τῶν μεγάλων συγχρόνων κοινωνικῶν προβλημάτων, εἶναι πραγματικῶς ἀπαράμιλλος. Τοῦτο θὰ δειχθῇ πλήρως ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν πορισμάτων εἰς τὰ ὁποῖα κατέληξε διὰ τῆς ἐμβριθοῦς μελέτης τοῦ συγχρόνου, λίαν ἐπικαίρου καὶ λίαν ἐνδιαφέροντος φαινομένου τῆς ΣΥΝΤΕΧΝΙΟΚΡΑΤΙΑΣ^{1, 2}.

Τὸ βιβλίον του περὶ συντεχνιακοῦ συστήματος, ἐκπροσωποῦν κυρίως τὰς γαλλικὰς ἐπὶ τοῦ ἐρευνωμένου ζητήματος ἀπόψεις, ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν χωριστῶν μελετῶν ἐπὶ τῆς Συντεχνιοκρατίας, τὰς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς ἐδημοσίευσε διαδοχικῶς κατὰ τὰ ἔτη 1934, 1935 καὶ 1937 καὶ αἵτινες συνιστοῦν τὰ τρία μέρη εἰς τὰ ὁποῖα διαιρεῖ τὸ ἔργον του.

Εἰς τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότερον μέρος τοῦ βιβλίου «Ἄρεται καὶ κίνδυνοι τῆς συντεχνιοκρατίας», ἐξετάζονται ἡ ἔννοια καὶ ἡ οὐσία, αἱ ἀρεταὶ καὶ οἱ κίνδυνοι τῆς συντεχνιοκρατίας. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος «Νέαι ὄψεις τῆς συντεχνιοκρατίας» ἐκτίθεται ἡ σχέσις τῆς συντεχνιοκρατίας πρὸς τὸ Κράτος, τὴν ἐργατικὴν τάξιν καὶ τὸν ἐργατικὸν συνδικαλισμὸν καθὼς καὶ πρὸς τοὺς ἐργοδότες. Εἰς τὸ τρίτον μέρος «Τὰ παρόντα προβλήματα τῆς συντεχνιοκρατίας» ἐξετάζονται τὰ αὐτὰ περίπου ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἡρευνήθησαν καὶ εἰς τὰ δύο προηγούμενα μέρη, κατὰ τὴν πλεον πρόσφατον ὁμῶς αὐτῶν ἐξέλιξιν, καθὼς καὶ ἡ θέσις τῆς συντεχνιοκρατίας εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς καθολικῆς ἢ μερικῆς ἐφαρμογῆς της.

¹ Βλ. Gaetan Pιrou, Essais sur le corporatisme, Siery Paris 1938.

² Διὰ τοῦ ὅρου συντεχνιοκρατία ἀποδίδομεν εἰς τὴν ἐλληνικὴν τὸν ὅρον corporatisme. Ὁ ὅρος οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδοθῇ διὰ τῆς λέξεως «Σωματειοκρατία». Ἐθεωρήσαμεν οὐχ ἥττον τὸν ἐν τῷ κειμένῳ ὅρον ὡς κυριολεκτικώτερον.

Α. Ἡδη ἐρωτᾶται : Ποία εἶναι ἡ ἔννοια καὶ ποῖον τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον τοῦ ὅρου Συντεχνιοκρατία;

Κατὰ τὸν συγγραφέα, «τὸ συντεχνιακὸν σύστημα ἐπάγεται ὅτι ἕκαστον ἐπάγγελμα, δεόντως ὠργανωμένον προηγουμένως, λαμβάνει διακανονιστικὰς ἀρμοδιότητας οἰκονομικῆς φύσεως καθὼς καὶ κοινωνικῆς, ἐνδεχομένως δὲ ἀκόμη καὶ πολιτικῆς φύσεως».

Τὸν ὅρισμόν τοῦτον ἀναλύων, λέγει εἰδικώτερον τὰ ἑξῆς: «Πάντες οἱ ἀνήκοντες ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐργοδότη, τοῦ ἐργάτου, τοῦ τεχνικοῦ εἰς τὴν ἐξάσκησιν μιᾶς βιομηχανίας θεωροῦνται ὡς ἀποτελοῦντες ἓν σῶμα. Διὰ τοῦ ὀργάνου τῶν ἀντιπροσώπων της... ἡ συντεχνία τῆς ὑφαντουργίας π. χ. ρυθμίζει τὰ προβλήματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν βιομηχανίαν ταύτην, θὰ προσδιορίσῃ τὰς συνθηκάς τῆς κατασκευῆς, τὸ καταστατικὸν τῆς ἐργασίας, τὴν διάρκειαν τῆς μαθητείας»³ (σ. 22).

Ἡ ὕπαρξις τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος ὁργανώσεως τῆς οἰκονομίας προϋποθέτει, ὡς εἶναι φανερόν, μεγάλον βαθμὸν ἀναπτύξεως τῆς ἐπαγγελματικῆς συσσωματώσεως, τόσον εἰς τοὺς ἐργοδότες ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἐργάτας καθὼς καὶ τὴν σύναψιν συμφωνιῶν μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, μέσῳ τῆς διμεροῦς ταύτης συλλογικῆς δράσεως.

Τὸ συντεχνιακὸν σύστημα προϋποθέτει τὴν συσσωμάτωσιν «τῆς μάζης τῶν ἐργατῶν κατ' ἐπάγγελμα καὶ κατὰ τόπον εἰς ἓνα ἐνιαῖον ὁργανισμόν, ἕναντι τοῦ ὁποίου θὰ ἐτίθετο ὁ παράλληλος ἐργοδοτικὸς ὁργανισμός, ἐνῶ ἡ συντεχνία θὰ ἔρριπτε μίαν γέφυραν μεταξὺ τῶν δύο τούτων στύλων τοῦ οἰκοδομήματος καὶ θὰ συνήγαγεν; ὑπεράνω τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων, τὸ κοινὸν ἐπαγγελματικὸν καλὸν» (σ. 86—87), τὴν κοινὴν θέλησιν καὶ τὸν κανόνα τοῦ ἐπαγγέλματος (σ. 24).

Ἐκτὸς ὅμως τῶν προϋποθέσεων τούτων, διὰ νὰ θεωρηθῇ τὸ συντεχνιακὸν σύστημα ὡς ἀληθὲς τοιοῦτο, δεόν νὰ ὑπάρχῃ ἀπαραιτήτως καὶ τὸ κάτωθι στοιχεῖον, στοιχεῖον συγκεκριμένως νομικόν: Οἱ διευθύνοντες τὴν συντεχνίαν πρέπει νὰ ἔχουν ἐπισήμως τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλοῦν ἐξ ὀνόματος αὐτῆς. Ἡ συντεχνία πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἀποστολὴν τῆς θεσπίσεως τῶν κανόνων εἰς τοὺς ὁποίους ἅπαντες οἱ ἐν τῷ ἐπαγγέλματι ὀφείλουν νὰ ὑποβληθοῦν. «Τὸ συντεχνιακὸν σύστημα συνεπάγεται κατ' ἀκολουθίαν κάτι τι ἐπὶ πλέον τῶν ἐλευθέρων ἐνώσεων καὶ τῶν ἐκουσίων παραχωρήσεων. Δὲν ὑφίσταται εἰμὴ ἔάν ἡ συντεχνία εἶναι συντεταγμένη ἐν εἴδει ἐνώσεως δημοσίου δικαίου, ἥτις, εἰς τὸ πεδίον της, θέτει τὸν νόμον καὶ ἐπιβάλλει αὐτὸν εἰς τοὺς ἀπειθοῦντας» (σ. 24 βλ. καὶ σ. 34, 36—37).

³ Λίαν ἐνδιαφέρουσα θὰ ἦτο ἡ ἔρευνα τῆς σχέσεως τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος τοῦ Παλαιοῦ Καθεστώτος (Ancien Régime) πρὸς τὸ συντεχνιακὸν σύστημα τὸ προτεινόμενον κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξετάζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, οὐχὶ συστηματικῶς, ἀλλὰ παρεμπιπτόντως βλ. σελ. 23-24, 41 κ. ἐ., 55 κ. ἐ.

Ὁ διακριτικός, κατὰ ταῦτα, χαρακτήρ τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος, χαρακτήρ ὁ ὁποῖος διαφοροποιεῖ τοῦτο συγχρόνως πρὸς τε τὴν φιλελευθέραν κεφαλαιοκρατίαν — λόγω τοῦ ὅτι διὰ τῶν διακανονισμῶν του περιορίζει τὴν ἐλευθέραν πρωτοβουλίαν τῶν ἀτόμων — καὶ πρὸς τὸν κρατισμὸν — λόγω τοῦ ὅτι διὰ τῆς θεσπίσεως τῶν νόμων τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκπληροῖ λειτουργίαν κρατικὴν — εἶναι ὁ **χ α ρ α κ τ ῆ ρ τ ο ὦ δ η μ ο σ ί ο υ δ ι κ α ί ο υ**, ὁ ἀπονεμόμενος εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ ὀργανωμένου ἐπαγγέλματος (σ. 24—5, 114—6).

Ὅθεν ἡ οὐσία τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος ὁργανώσεως τῆς οἰκονομίας, ὡς τοῦτο ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τῶν ἀποστόλων του, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἀποτελεῖ σύστημα αὐτοδιοικήσεως (*selfadministration*) καὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων, σύστημα αὐτοπεριορισμοῦ (*auto-limitation*), τὸν ὁποῖον αὐτὸ τοῦτο τὸ ὀργανωμένον, καὶ διὰ τοῦ ἐπισήμου τύπου τοῦ «νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου» περιβεβλημένον, ἐπάγγελμα, θέτει διὰ τῶν ἐκπροσώπων του, χάριν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ συμφέροντος (σ. 27, 62,81).

Τὸ οὕτως ὀργανωμένον καὶ αὐτοδιοικούμενον ἐπάγγελμα θὰ περιορίζῃ, ὡς καὶ πρὸ ὀλίγου ἐλέχθη, τόσον τὴν ἐλευθέραν οἰκονομικὴν δρᾶσιν τῶν εἰς αὐτὸ ἀνηκόντων ἀτόμων, ὅσον καὶ τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν. Ἄρα — καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶναι σπουδαιότατον — ἡ πρόοδος τῆς συντεχνιοκρατίας δὲν δύναται νὰ γίνῃ, εἰμὴ ἐπὶ θυσίᾳ συγχρόνως τῆς τε ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ τρόπον τινὰ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς αὐτάς (σ. 24—25).

Νῦν τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ἡ συντεχνιοκρατία ὡς σύγχρονον κοινωνικὸν γεγονὸς ἔχει ἐμφάνισιν ἐνιαίαν ἢ μήπως παρουσιάζεται ὑπὸ διαφόρους μορφάς; Ἡ συντεχνιακὴ ὁργάνωσις τῆς οἰκονομίας ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ δύο μορφάς, ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Συνεταιριστικῆς συντεχνιοκρατίας (*Corporatisme d'association*) καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Κρατικῆς συντεχνιοκρατίας (*Corporatisme d'Etat*).

Ἡ συντεχνιοκρατία τῆς πρώτης μορφῆς δύναται νὰ καθορισθῇ ὡς ἡ συντεχνιακὴ ὁργάνωσις ἢ διαμορφουμένη αὐθορμήτως ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Κράτος ἀναγνωρίζει ἐξουσίαν τοῦ νομοθετεῖν εἰς τὰ ἐλεύθερα συνδικᾶτα, χωρὶς νὰ καταργῇ τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Ἡ συντεχνιοκρατία τῆς δευτέρας μορφῆς δύναται νὰ καθορισθῇ, ὡς ἡ ὁργανουμένη ἀπ' εὐθείας καὶ καταναγκαστικῶς ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ συνεπαγομένη τὴν κατάργησιν τῶν συνδικαλιστικῶν ἐλευθεριῶν (σ. 80—1).

Ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν τὸ ἀκριβὲς καὶ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τῆς καθαρᾶς συντεχνιοκρατίας, τοῦ συντεχνιακοῦ δηλαδὴ συστήματος ὁργανώσεως τῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν καθαρὰν αὐτοῦ μορφήν, ἀνεξαρτήτως τῶν παραλλαγῶν καὶ νοθεύσεων τὰς ὁποίας ὑπέστη τοῦτο κατὰ τὴν ἐκασταχοῦ ἐφαρμογὴν του. Ἡδὴ θὰ ἐκθέ-

σωμεν τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα, τὰς ἀρετάς, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς δυσκολίας τοῦ συστήματος τούτου.

Τὰ θεμελιώδη προτερήματα τῆς συντεχνιοκρατίας εἰς τὸ πεδίον τῆς θεωρίας — προτερήματα, εἰς τὰ ὅποια ὀφείλει καὶ τὴν σημερινὴν φήμην της — εἶναι τὰ κάτωθι:

α) Ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ χάους τῆς κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας ἐν γένει καὶ εἰδικώτερον τῆς παραγωγῆς — γεγονότων ὀφειλομένων εἰς τὸν οἰκονομικὸν ἀτομικισμόν — διὰ μιᾶς τάξεως καὶ πειθαρχίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιβάλλουν αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα, ἦτοι οἱ ἀρμοδιώτεροι καὶ καταλληλότεροι παντὸς ἄλλου διὰ τὸ ἔργον τοῦτο (σ. 25—6).

β) Ἡ ἀντικατάστασις τῶν ἐπεμβάσεων τοῦ Κράτους πρὸς ρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ ἀπαλλαγὴν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀναρχίας, δι' ἐνὸς διακανονισμοῦ ἀσκουμένου ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὁ διακανονισμὸς οὗτος θὰ εἶχε τὸ πλεονέκτημα ὅτι θὰ παρεῖχε τὰ ἐχέγγυα τῆς τεχνικότητος, ὡς γενόμενος ὑπὸ προσώπων ἀρμοδίων καὶ εἰθισμένων εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν οἰκονομικῶν ὑποθέσεων, καὶ τῆς μεγάλης πιθανότητος τῆς καλλιτέρας ἀποδοχῆς τοῦ ὑπὸ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα, ὡς προερχόμενος ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων των καὶ ὡς ἔχων χαρακτῆρα αὐτοπεριορισμοῦ καὶ ὄχι ἐξωτερικοῦ καταναγκασμοῦ.

Τὰ ἀνωτέρω δύο ἐχέγγυα δὲν ὑπάρχουν ἐπὶ τῶν παρεμβάσεων τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους. Αἱ παρεμβάσεις αὗται πάντως ὑπῆρξαν εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐλαττωματικαὶ καὶ ἐπικίνδυναι⁴. Τοῦτο δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἀναρμοδιότητα τῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους, τὰ ὅποια προδήλως ἐμφοροῦνται ὑπὸ πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν, οὐχὶ δὲ ὑπὸ οἰκονομικῶν σκοπῶν, καὶ εἰς τὸν κατ' ἀνάγκην τυραννικὸν χαρακτῆρα τὸν ὁποῖον ἔχουν αἱ ἐν λόγῳ ἐπεμβάσεις, χαρακτῆρα συνεπαγόμενον τὰς ἀναποφεύκτους ἀντιδράσεις (σ. 26—27).

γ) Ἐκτὸς τῶν δύο προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων, τὰ ὅποια, ὡς εἴπομεν, ἀναφέρονται εἰς τὸ πεδίον τῆς θεωρίας, δέον νὰ προστεθῇ ὅτι ἡ συντεχνιοκρατία δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ αὐτῆς, τὸ ὅτι ἀνευρίσκει στηρίγματα εἰς τὰ γεγονότα καὶ τὰς τάσεις τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ἐξελίξεως.

Ἐξετάζων τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ συγγραφεὺς, λέγει ἤδη ἀπὸ τοῦ προλόγου του, ὅτι ἀνεξαρτήτως τῆς προσωπικῆς συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας τὴν ὁποίαν ἐνδεχομένως δύναται τις νὰ ἔχη ἀπέναντι τῆς συντεχνιοκρατίας, δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι γενικῶς ἡ ἐξέλιξις

⁴ Τὸ ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς παρεμβάσεως τοῦ Κράτους προϋποθέτει πάντοτε τὴν στάθμισιν πλείστων ὧν ὅρων εἶχον ἤδη τονίσει αὐτοὶ οὗτοι οἱ θεωρητικοὶ θεμελιωταὶ τοῦ παρεμβατισμοῦ· βλ. σχετικῶς Σ. Πουλοπούλου, Αἱ ἰδεολογικαὶ βάσεις τοῦ παρεμβατισμοῦ 1937 σελ. 21.

διερμηνεύεται διὰ μιᾶς, μερικῆς τοῦλάχιστον, συντεχνιοποιήσεως τῆς οἰκονομίας (βλ. καὶ σ. 21).

Ἡ συντεχνιοκρατία εὐρίσκει, πράγματι, στηρίγματα εἰς ὠρισμένα γεγονότα καὶ τάσεις τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως.

Ὁ κυριαρχῶν χαρακτήρ τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ἐξελίξεως εἶναι, ὡς γνωστόν, ἡ αὐξουσα δύναμις τῶν ὁμάδων, ἡ Ὁμαδοκρατία (σ. 28). Ἡ δύναμις αὕτη, εἰς μὲν τὸ οἰκονομικὸν πεδίου ἐκδηλοῦται διὰ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν συνεννοήσεων, εἰς δὲ τὸ κοινωνικὸν διὰ τῆς παραλλήλου ἀναπτύξεως τοῦ συνδικαλισμοῦ τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν καὶ τῆς συνάψεως συμφωνιῶν μεταξὺ τῶν οὕτω συλλογικῶς ὁργανωμένων, ἐργασίας καὶ κεφαλαίου (σ. 28 κ. ἐ., 33 κ. ἐ.).

Τοιοιτοτρόπως τὸ συντεχνιακὸν σύστημα ὁργανώσεως τῆς οἰκονομίας ἐμφανίζεται ὡς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἐσωτερικῆς ἐξελίξεως, ἡ ὁποία ἀνέτρεψεν εἰς τὸ καθεστῶς τῆς μεγάλης βιομηχανίας τὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς σχέσεις.

Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ οἰκονομικῆς ὁργανώσεως, ἦτοι τὰ καρτέλ, τράστ καὶ ὁ συνδικαλισμὸς μετὰ τῶν συλλογικῶν συμφωνιῶν ἐργασίας, ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς θεσπίσεως κοινῶν κανόνων καὶ τῆς ὑπαγωγῆς τῶν ἀτομικῶν θελήσεων εἰς αὐτοὺς (σ. 37).

Διαγράψαντες εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἀνάπτυξιν τὰ προτερήματα τῆς συντεχνιακῆς ὁργανώσεως τῆς οἰκονομίας, ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν σοβαρωτάτων δυσκολιῶν, εἰς τὰς ὁποίας προσκρούει ἀπὸ διαφόρων ἀπόψεων, ἡπραγματοποιήσας τῆς.

Αἱ δυσκολίαι αὗται εἶναι οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς κατηγορίας.

Εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατηγορίαν ἀνάγονται:

α) Ὁ στατικὸς χαρακτήρ τῆς συντεχνιακῆς ὁργανώσεως τῆς οἰκονομίας. Τὸ συντεχνιακὸν σύστημα ἔχει χαρακτήρα στατικόν «ὁ ὁποῖος προσανατολίζει τοῦτο περισσότερο πρὸς τὴν ἐκ παραδόσεως διατήρησιν τῶν ὑφισταμένων μεθόδων παρὰ πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν νεωτερισμῶν καὶ τῆς προόδου». Ἡ συντεχνία «ταξινομεῖ τὰ ἐπαγγέλματα καὶ κινδυνεύει νὰ ἀκινητοποιήσῃ, νὰ τυποποιήσῃ...τὴν εἰδίκευσιν καὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἰδρύθησαν αἱ συντεχνίαι» (σ. 40, 112—3). Εἶναι πρόδηλον ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο, διὰ τῶν περιορισμῶν τοὺς ὁποίους θέτει, δὲν εὖνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ τῶν γνωστῶν ἀγαθῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων διὰ τὴν οἰκονομίαν.

Ἡ τόσον ὑμνηθεῖσα «δημιουργικὴ ἐνέργεια τοῦ προσωπικοῦ συμφέροντος» εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος πολὺ ὀλίγην εὐρίσκει θέσιν, ἐφ' ὅσον τὸ ἄτομον δὲν πρόκειται νὰ καρπωθῇ μόνον τοῦ τὰς ὠφελείας τὰς ἀπορρεούσας ἐκ τῆς προσωπικῆς του δραστηριότητος.

β) Ἡ πίεσις τῶν καταναλωτῶν ὑπὸ τῶν ὑπὸ τελείαν ὁργάνωσιν τελούντων, παραγωγῶν (σ. 49 κ. ἐ.). Ὑπὸ τὸ συντεχνιακὸν σύστημα

οί παραγωγοί θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην ὠργανωμένοι πολὺ περισσότερον ἢ ὑπὸ τὸ σημερινὸν σύστημα. Ἐκτὸς ὅμως τούτου, θὰ εἶναι ὠργανωμένοι κατὰ τρόπον ἐπίσημον καὶ θὰ ἔχουν συμφέρον νὰ ἀγνοοῦν τὰ συμφέροντα τῆς μεγάλης μάζης τῶν ἀγοραστῶν—καταναλωτῶν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἀμυνθοῦν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, τοῦτέστιν διὰ τῆς συσσωματώσεως καὶ ὀργανώσεως. Αὐταί, ὡς γνωστόν, προκειμένου περὶ τῶν καταναλωτῶν, εἶναι, διὰ πολλοὺς λόγους (σ. 49—50), δυσκολώτεραι καὶ χαλαρώτεραι. Εἰς τὰ συντεχνιακὰ, μάλιστα, κοινοβουλία, ἅτινα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἰδρυθοῦν εἰς τὰ συντεχνιακῶς ὠργανωμένα κράτη, ἢ ἐπὶ τῶν καταναλωτῶν ἀσκηθησομένη πίεσις θὰ εἶναι μεγαλειτέρα παρ' ὅσον εἶναι ὑπὸ τὸ σημερινὸν σύστημα (σ. 51). Πράγματι, ἔναντι τῆς ἰσχυροτάτης καὶ ἐπισήμου συσσωματώσεως τῶν παραγωγῶν, δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἀντίβαρον ἐκ μέρους τῶν καταναλωτῶν καὶ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος.

Εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου οἱ ὅπαδοι τῆς ὀλοκληρωτικῆς συντεχνιοκρατίας πίπτουν εἰς μίαν διπλὴν πλάνην (σ. 52 κ. ἐ.). Οὗτοι πιστεύουν ὅτι τὸ οἰκονομικὸν στοιχεῖον ὑπερέχει τοῦ πολιτικοῦ, «ὅτι τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα εἶναι τὰ μόνον τὰ ὁποῖα ἀξίζουν νὰ ἐπιλυθοῦν καὶ ὅτι αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις εἶναι μάταιοι καὶ ἄγονοι. Εἶναι, ἐν τούτοις, πρόδηλον ὅτι τὰ ἀνώτατα ζητήματα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δεσμεύουν αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ Κράτους, εἶναι ἀπὸ τινος πλευρᾶς πολιτικὰ καὶ δὲν ἀνάγονται εἰς προβλήματα καθαρᾶς τεχνικῆς ἢ εἰς συγκρούσεις ἀπλῶν ὑλικῶν συμφερόντων⁵ (σ. 52) ». Ἐκτὸς τούτου, ὑποθέτουν σιωπηρῶς, ὅπως ἄλλως τε καὶ οἱ ὅπαδοι τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ ἀτομικισμοῦ καὶ συνδικαλισμοῦ, ὅτι ἡ προστασία τοῦ γενικοῦ συμφέροντος δύναται νὰ ἀπορρεύσῃ αὐτομάτως ἐκ τῆς ἀπλῆς ἀντιπαρατάξεως τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων. Ὡς εἶναι ὅμως γνωστόν, ἡ πραγματικότης διαψεύδει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἢ δὲ μέχρι σήμερον πείρα ἀποδεικνύει ὅτι αἱ συντεχνίαι, καθὼς καὶ τὰ συνδικᾶτα, κατὰ μίαν τάσιν ὅλως φυσικὴν καὶ ἀνθρώπινον, προσηνητολίσθησαν πάντοτε πολὺ περισσότερον πρὸς τὴν ἐπιδίωξιν τῶν ὑλικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν τῶν παρὰ πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ. Εἰδικῶς μάλιστα προκειμένου περὶ τῶν συντεχνιῶν τοῦ Παλαιοῦ Καθεστώτος (*Ancien Régime*), τὸ διάταγμα τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1776, τὸ ἐμπνευσθὲν ὑπὸ τοῦ Turgot, κατηγορεῖ αὐτὰς ὅτι ἐπεζήτουν «τὴν ἐπιδίωξιν τῶν συμφερόντων τῶν ἐπὶ ζημίᾳ τῆς γενικῆς κοινωνίας» (σ. 56).

Αἱ ἀνωτέρω δύο δυσκολίαι τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος ἀνάγονται, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατηγορίαν. Εἰς τὴν κοινωνικὴν, νῦν, κατηγορίαν ὑπάγεται:

γ) Ἡ ἥσσω μοῖρα, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας αἱ ὁποῖαι κατέχουν σπουδαιότεραν θέσιν ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τοῦ συντεχνιακοῦ

⁵ Βλ. καὶ J. Barthélemy, Ἡ κρίσις τῆς συγχρόνου δημοκρατίας, ἑλλ. μετάφρ. 1933 σελ. 147, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ρίγου ἐν σ. 51 ἀναφερόμενον χαρακτηριστικὸν χωρίον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.

συστήματος, εἰς ἣν τίθενται αἱ ἐργατικάι διεκδικήσεις. Τοῦτο ἐξάγεται σαφῶς ἐκ τῆς ἐμπειρικῆς παρατηρήσεως, τῆς γενομένης ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος, συνάγεται δὲ ἀκόμη καὶ ἐκ τῶν γραφομένων ὑπὸ μερικῶν ἀπολογητῶν τοῦ συστήματος τούτου (σ. 57 κ. ἐ., 86 κ. ἐ.).

Τὸ μειονέκτημα ὅμως τοῦτο — καθὼς καὶ τὰ ἄλλα δύο προηγούμενα — χάνει τὴν ἀξίαν του καὶ τὴν σημασίαν του, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν του τὴν μορφήν τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ συντεχνιακὸν σύστημα εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἡ συντεχνιοκρατία ἀπὸ σύστημα οἰκονομικὸν κατέληξεν εἰς σύστημα πολιτικόν, τοῦ ὁποίου πρῶτος καὶ κύριος σκοπὸς εἶναι, ὀλιγώτερον ἢ φροντὶς διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εὐημερίας τῶν κατ' ἰδίαν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, καὶ περισσότερον ἢ ἐξύψωσις τῆς δυνάμεως καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Κράτους καὶ τοῦ Ἔθνους. Εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ ἐθνικιστικοῦ μυστικισμοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον περιβάλλεται εἰς τὴν πρᾶξιν τὸ συντεχνιακὸν σύστημα, ἀπόψεις οἰκονομικάι καὶ κοινωνικάι, ὡς αἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι (καὶ συνιστῶσαι, ὡς ἐλέχθη, τὰ μειονεκτήματά του), τίθενται εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν, δεδομένου ὅτι ὁ θεμελιώδης τοῦ συστήματος τούτου σκοπὸς εἶναι πολιτικὸς καὶ ἐθνικιστικὸς. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πραγματευόμεθα εἰδικώτερον ἀμέσως κατωτέρω.

Ἡ γνῶσις τῆς οὐσίας, τοῦ περιεχομένου, τῶν προτερημάτων καὶ ἐλαττωμάτων τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος, συνδυαζομένη πρὸς τὴν ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐφαρμογῆς του πείραν, ἐπιτρέπει τὴν διατύπωσιν μερικῶν κρίσεων ἀναφερομένων εἰς τὸ ἀληθές καὶ βαθύτερον νόημα τοῦ συστήματος τούτου, καθὼς καὶ εἰς τὴν σημασίαν του καὶ ἀξίαν του διὰ τὴν σύγχρονον ἐποχήν.

Τὰς κρίσεις ταύτας διατυπώνει ὁ συγγραφεὺς ὡς ἐξῆς: «Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ἐννοεῖ τις τὴν συντεχνιοκρατίαν παρὰ ἔαν ἴδῃ εἰς αὐτὴν ἓνα δόγμα τὸ ὁποῖον θαρραλέως ὑπάγει τὴν Κοινωνικὴν ἄποψιν εἰς τὴν Ἐθνικὴν καὶ τὸ ὁποῖον ἀποδίδει εἰς τὴν μέριμναν τῆς δικαιοσύνης μετὰ ξυτῶν τάξεων ὀλιγώτερον βάρος τοῦ ἀποδιδόμενου εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἔθνους» (σ. 59). «Τελικῶς εἰς τὸ βάθος τοῦ συντεχνιακοῦ δόγματος εὐρίσκεται κᾶτι τὸ διφορούμενον. Ἐὰν θεωρήσῃ τις τὴν συντεχνιοκρατίαν, ὅχι πλέον ὡς θέσιν ἐπαρκούσαν εἰς ἑαυτὴν καὶ ὡς μίαν ἀρχὴν ὀλοκληρωτικῆς ὀργανώσεως τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ὡς μέρος ἑνὸς συνόλου τὸ ὁποῖον διαπνέει ἐν ἐθνικιστικὸν μυστικιστικὸν ἰδεῶδες, ἀχθὲν εἰς μέγαν βαθμὸν ἐξάρσεως, βλέπει ἐλαττουμένας, μέχρις εὐχεροῦς ἐξαφανίσεως, τὰς διαφόρους δυσκολίας τὰς ὁποίας ἡ ἀνάλυσις ἡμῶν συνήγαγε προηγούμενως» (σ. 60—61).

Εἰς τὸ περιβάλλον ὅμως τοῦ ἐθνικιστικοῦ τούτου μυστικισμοῦ, ἡ συντεχνιοκρατία θὰ ἔχῃ χάσει τὸ οὐσιῶδες τῶν χαρακτήρων τοὺς ὁποίους παρουσίαζεν ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν θεωρητικὴν αὐτῆς μορφήν.

Ἐνῶ τότε ἐνεφανίζετο «ὡς μία αὐτοδιοίκησις τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων, ἀντιτιθεμένη εἰς τὸν κρατικὸν καταναγκασμόν, ἀπέβη ἓν εἶδος προσόψεως, ὅπισθεν τῆς ὁποίας ἀσκεῖται μία ἰσχυροτάτη πολιτικὴ ἐξουσία». Οὕτω, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς θεμελιώδεις δογματικὰς ἀρχὰς τῆς συντεχνιοκρατίας, εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος τοῦ κοινωνικοῦ σώματος τὸ «πολιτικὸν στοιχεῖον» θὰ ὑπερέχη τοῦ «οἰκονομικοῦ» (σ. 62), τὸ κοινωνικὸν ἰδεῶδες θὰ ὑπάγεται εἰς τὸ ἐθνικιστικὸν καί, ὅπερ σπουδαιότερον, τὸ συντεχνιακὸν εἰς τὸ κρατικὸν (σ. 64). Ἡ συντεχνιοκρατία, λοιπόν, ἀπὸ σύστημα οἰκονομικὸν καθίσταται σύστημα πολιτικόν.

Προτοῦ κλείσωμεν τὸ πρῶτον μέρος τῆς παρούσης ἀναλύσεως, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ ἐκθέσωμεν τοὺς ὅρους καὶ τὰς προϋποθέσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὸ συντεχνιακὸν σύστημα ὡς δυνάμενον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πραγματοποιήσεως.

Διὰ νὰ ἐννοηθοῦν αἱ προϋποθέσεις αὗται πρέπει προηγουμένως νὰ ἐκτεθῶσιν αἱ γνῶμαι τοῦ συγγραφέως σχετικῶς μὲ τὸ ζήτημα τῆς κατ' ἀρχὴν δυνατότητος τῆς πραγματοποιήσεως τῆς συντεχνιοκρατίας.

Ἡ ἐκτίμησις τῶν ἀρετῶν καὶ δυσκολιῶν τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος, ἄγει τὸν συγγραφέα εἰς τὴν γνώμην ὅτι αἱ πιθανότητες τῆς πραγματοποιήσεως εἶναι ὀλιγώτεραι διὰ μίαν συντεχνιοκρατίαν ἀπόλυτον καὶ ὀλοκληρωτικὴν, παρὰ διὰ μίαν συντεχνιοκρατίαν περιωρισμένην, ἡπίαν καὶ ἐξηρτημένην (σ. 39). Περαιτέρω μάλιστα, ὁ συγγραφεὺς, δίδων ἄλλην μορφήν εἰς τὴν γνώμην του ταύτην καὶ ἐνισχύων αὐτήν, λέγει ὅτι ἡ ὀλοκληρωτικὴ συντεχνιοκρατία «οὐδόλως εἶναι πραγματοποιήσιμος, ὡς ἐπάγουσα μίαν αὐτόματον ἐναρμόνισιν τῶν ἰδιωτικῶν συλλογικῶν συμφερόντων, ἢ ὁποία εἶναι καθαρὰ χίμαιρα» (σ. 64).

Τὰ ἀνωτέρω ὡδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ προϋποθέσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας δέχεται ὁ συγγραφεὺς ἐφαρμόσιμον τὴν συντεχνιοκρατίαν, ἀναφέρονται εἰς τὴν περιωρισμένην καὶ ἡπίαν συντεχνιοκρατίαν καὶ ὄχι εἰς τὴν ὀλοκληρωτικὴν τοιαύτην.

Ὑπὸ ποίας, λοιπόν, προϋποθέσεις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐφαρμόσιμος ἡ περιωρισμένη καὶ ἡπία συντεχνιοκρατία, ἐφ' ὅσον, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἡ καθολικὴ εἶναι ἀπραγματοποίητος;

Ἀπαντῶν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὁ συγγραφεὺς, λέγει ὅτι δὲν εἶναι ἴσως ἀπαραίτητος ἡ υἱοθέτησις τοῦ αὐτοῦ συστήματος δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς. Περαιτέρω μάλιστα τονίζει, δίδων πλέον μορφήν ὀριστικὴν εἰς τὴν ἀνωτέρω γνώμην του, ὅτι εἶναι ἀνάγκη ὅπως υἱοθετηθῶσι διαφορετικὰ συστήματα διὰ τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος (σ. 46).

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενικῆς ταύτης ἀντιλήψεως, καταλήγει ὁ συγγραφεὺς εἰς μίαν «πληθίζουσαν» ἄποψιν (pluralisme), ἔχουσιν ὡς κάτωθι:

α) Εἰς τὰς περιπτώσεις βιομηχανιῶν, «ὅπου ἡ μηχανοποίησις τῶν μεθόδων κατασκευῆς ἔχει φθάσει εἰς μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ ὅπου, συγχρόνως, ἡ συγκέντρωσις ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμὸν τῆς, μία συλλογικὴ πειθάρχησις τῆς παραγωγῆς εἶναι συγχρόνως ἀναγκαία καὶ φυσικὴ». Καὶ εἶναι ἀναγκαία «διότι λόγῳ τοῦ γεγονότος τῶν τεχνικῶν μεθόδων μεγάλης ἀποδόσεως, ὁ κίνδυνος τῆς ὑπερπαραγωγῆς εἶναι ἰδιαίτερος φοβερός, δυνάμενος ὅμως νὰ ἀποφευχθῇ διὰ μιᾶς συντονισμένης δράσεως τῶν παραγωγῶν». Εἶναι δὲ καὶ φυσικὴ «διότι ἤδη ἔχει πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν μεγάλων παραγωγῶν, εἰθισθέντων νὰ ὑπάγωνται εἰς κοινούς κανόνas ἐπιβαλλομένους εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης». Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἡ συντεχνία ἀπλῶς θὰ ἀποπερατώσῃ τὴν αὐθόρμητον κίνησιν τῆς ἐξελίξεως (σ. 45).

β) Ὅλως τὸναντίον εἰς τὰς περιπτώσεις ἀρκετῶν εἰσέτι κλάδων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, «ὅπου ἡ τεχνικὴ παραμένει περισσότερον ἀνθρώπινος παρὰ μηχανικὴ καὶ ὅπου ὁ ἀνταγωνισμὸς δρᾷ ὡς παροτρυντικὸν μιᾶς παραγωγῆς προσηρμοσμένης εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ ὅχι ὡς συντελεστὴς μιᾶς παραγωγῆς ὑπερβολικῆς, θὰ ᾔτο δυσκολώτερον καὶ ὀλιγώτερον χρήσιμον τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ περιορίσῃ τοὺς ἡγέτας τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς μίαν τεχνητὴν πειθάρχησιν».

Ἐνταῦθα ἡ ἐπαγγελματικὴ ὁργάνωσις θὰ ἠδύνατο νὰ περιορισθῇ εἰς προσπάθειας δευτερευούσης φύσεως, ὡς ἐ. π. εἰς τὴν ἐπανύψωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς μαθητείας ἢ εἰς τὴν διανομὴν προσθέτων ἀμοιβῶν εἰς τοὺς δι' οἰκογενείας ἐπιβεβαρυμένους ἐργάτας (σ. 45—6).

Β. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς παρούσης μελέτης θὰ ἐκθέσωμεν τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ Συντεχνιακοῦ συστήματος πρὸς τὸν Συνδικαλισμὸν καὶ τὸ Κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα.

Τὸ ὅτι ἡ συντεχνιοκρατία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρξῃ μετὰ τοῦ συνδικαλισμοῦ τῶν ἐργατῶν, καθίσταται ἤδη αὐτονόητον ἐκ τῶν προηγουμένως λεχθέντων. Ὁ συνδικαλισμὸς τῶν ἐργατῶν βασίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος τοῦ διχασμοῦ τῆς κοινωνίας εἰς διαφοροὺς τάξεις καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἡ βελτίωσις τῆς θέσεως τῶν ἐργατῶν θὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τοῦ ἀγῶνος τῆς ὀργανωμένης ἐργατικῆς τάξεως. Ἀπεναντίας ἡ συντεχνιοκρατία ἐπιδιώκει τὴν κατάργησιν τοῦ ἀγῶνος τῶν τάξεων, συγχωνεύουσα τρόπον τινὰ αὐτὰς εἰς ἀνωτέραν ἐνότητα (σ. 60 κ. ἐ., 89 κ. ἐ., 94). Οὕτω ἀποβαίνει λίαν εὐεξήγητον τὸ ὅτι ἡ ἀπεργία οὐδεμίαν θέσιν δύναται νὰ ἔχῃ εἰς Κράτη ὀργανωμένα κατὰ σύστημα συντεχνιακὸν (σ. 59, 61, 94, 120 κ. ἐ.).

Λέγοντες ὅτι τὸ συντεχνιακὸν σύστημα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρξῃ μετὰ τοῦ ἐργατικοῦ συνδικαλισμοῦ, δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου ἔχει ὡς ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τὴν παντελῇ ἔλλειψιν πάσης ἐπαγγελματικῆς ὁργανώσεως τῶν ἐργατῶν. Ἀπεναντίας: Ἡ ὑπαρξὶς γενικῆς ἐπαγγελματικῆς ὁργανώσεως,

ἤτοι ἡ ὑπαρξίς ἐπαγγελματικῆς ὁργανώσεως ὄχι μόνον τῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαγγελματῶν, θὰ ἀποτελῇ ὅρον ἀναγκαῖον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος ⁶, τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ προϋποθέτῃ, ὡς ἐλέγχθη καὶ προηγουμένως, τὴν συσσωμάτωσιν «τῆς μάζης τῶν ἐργατῶν, κατ'ἐπάγγελμα καὶ κατὰ τόπον, εἰς ἓνα ἐνιαῖον ὁργανισμόν, ἔναντι τοῦ ὁποίου θὰ ἐτίθετο ὁ παράλληλος ἐργοδοτικός ὁργανισμός, ἐνῶ ἡ συντεχνία θὰ ἔρριπτε μίαν γέφυραν μεταξὺ τῶν δύο τούτων στύλων τοῦ οἰκοδομήματος καὶ θὰ συνήγαγεν, ὑπεράνω τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων, τὸ κοινὸν ἐπαγγελματικὸν καλὸν» (σ. 86—7). Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ λείψῃ — ὅπως καὶ λείπει ἀπὸ τὰ συντεχνιακὰ κράτη — ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς συντεχνιοκρατίας, εἶναι ὁ συνδικαλισμός ὡς ἐπαγγελματικὴ ὁργάνωσις καὶ ὡς μέσον πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος τῶν τάξεων.

Ἦδη προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ σπουδαιοτάτου ζητήματος τῆς σχέσεως τοῦ Συντεχνιακοῦ συστήματος πρὸς τὸ Κεφαλαιοκρατικόν ⁷.

Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι λίαν περίπλοκον καὶ λίαν δυσχερές. Ἐνδεικτικὸν τοῦ περιπλόκου χαρακτήρος του εἶναι καὶ τὸ γεγονός — ἄρκετὰ περίεργον, τοῦλάχιστον ἐκ πρώτης ὄψεως — ὅτι τὸ συντεχνιακὸν σύστημα γίνεται ἀντικείμενον ἐπιθέσεως ὑπὸ ἀνθρώπων διαφόρων ὅλως κοινωνικῶν κατευθύνσεων, ἤτοι τόσον ὑπὸ τῶν σοσιαλιστῶν ἢ σοσιαλιζόντων, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων (σ. 122).

Τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ συντεχνιακοῦ συστήματος πρὸς τὸ κεφαλαιοκρατικόν, ἀναλύεται εἰς τὰ δύο κατωτέρω σχετικὰ καὶ ἀλληλένδετα ζητήματα:

α) Εἰς τὸ ζήτημα τοῦ στοιχείου τὸ ὁποῖον θὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς συντεχνίας εἰς τὸ οἰκονομικὸν πεδίον. Θὰ διευθύνουν δηλ. τὰς συντεχνίας οἱ ἐργοδότες μόνοι ἢ θὰ συμμετέχουν εἰς τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν ἔν τινι μέτρῳ καὶ οἱ ἐργάται.

β) Εἰς τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων καὶ τοῦ πνεύματος τῆς συντεχνιακῆς ρυθμίσεως. Ποία δηλ. θὰ εἶναι ἡ σφαῖρα τῆς δράσεως, ἣτις θὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν ἐλευθέραν διαχείρισιν ἐκάστης ἐπιχειρήσεως, ἐὰν ἡ συντεχνία θὰ θέλῃ νὰ προσδιορίζῃ τὰς τιμὰς καὶ νὰ προσαρμόζῃ, συμφώνως πρὸς συντονισμένον πρόγραμμα, τὴν παραγωγὴν πρὸς τὰς ἀνάγκας· ἐὰν ἐν μιᾷ λέξει τὸ συντεχνιακὸν σύστημα πρόκειται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν λειτουργίαν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως καὶ τῶν νόμων τῆς ἀγορᾶς, ὡς ἐφήρμοζε τούτους ἡ ἀνταγωνιστικὴ

⁶ Εἰς τὴν Ἱταλίαν ὁ ἐλεύθερος συνδικαλισμός κατηργήθη σ. 137. βλ. καὶ J. Barthélemy ἐνθ. ἀν. σελ. 41 κ. ἐ. L. Bernhard, Κοινοβουλευτισμός ἢ Φασισμός 1931 σελ. 50 ἐλλ. μετάφρ. C. Grillenzoni, Τὸ συντεχνιακὸν κράτος ἐλλ. μετάφρ. 1935 ἐνθα καὶ τὰ κείμενα τῶν θεμελιωδῶν νομοθετικῶν διατάξεων τῆς Φασιστικῆς Ἱταλίας.

⁷ Διὰ τὸ περιεχόμενον τὸ ὁποῖον δίδει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν διφορούμενον ὅρον «κεφαλαιοκρατία» βλ. τὸ ἔργον του *La crise du capitalisme* πρόλογος σ. 18-9. Paris 1936.

κεφαλαιοκρατία, δι' ἐνὸς νέου μηχανισμοῦ καὶ μιᾶς νέας ἰσορροπίας.

Πρέπει, κατὰ ταῦτα, νὰ ἐξετασθῇ κατὰ πρῶτον τὸ ζήτημα τῶν προσώπων ἅτινα θὰ διευθύνουν τὰς συντεχνίας, καὶ δεύτερον τὰ ὅρια τῆς συντεχνιακῆς ρυθμίσεως.

α') Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργατῶν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν συντεχνιῶν, οἱ συντεχνιοκράται δέχονται κατ' ἀρχὴν τὴν συμμετοχὴν ταύτην, ἃν καὶ μετὰ πλείστων ἐπιφυλάξεων καὶ ἐνδοιασμῶν (σ. 123—4). Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἄγεται τις, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν καθαρὰν θεωρητικὴν μορφήν τῆς συντεχνιοκρατίας. Οὕτω θὰ πρέπη κατ' ἀνάγκην νὰ δεχθῇ, ὅτι εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν συντεχνιῶν θὰ συμμετέχουν ἐν ὀρισμένῳ μέτρῳ καὶ οἱ ἐργάται διὰ τῶν ἀντιπροσώπων των.

Κατὰ μίαν, ἐν τούτοις, ἐκδοχὴν τῆς συντεχνιοκρατίας, ἡ ὁποία ἀπεκλήθη ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς François Perroux⁸ «κοινότης ἐργασίας» (communauté de travail), ἐκτὸς τῶν ἐργατῶν θὰ παρίσταται μονίμως εἰς τὰς συντεχνίας καὶ τρίτον στοιχεῖον, οἱ καλούμενοι «τρίτοι πλειοψηφοῦντες» (tiers départageants), μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸ ἐπάγγελμα, ὑποδεικνυόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κράτους εἴτε ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῶν δύο μερῶν ἐκ καταλόγων ἀρμοδίων προσώπων, συντεταγμένων ἐκ τῶν προτέρων (σ. 128). Οἱ τρίτοι οὗτοι εἰς περίπτωσιν ἀσυμφωνίας τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν, θὰ εἶναι οἱ κύριοι τῆς καταστάσεως (σ. 125).

Εἰς οἵανδήποτε, πάντως, ἐκ τῶν δύο τούτων περιπτώσεων, εἴτε δηλ. εἰς τὴν διοίκησιν τῶν συντεχνιῶν συμμετέχουν, παρὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐργοδοτῶν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν μόνον, εἴτε ἐκτὸς τούτων καὶ οἱ «τρίτοι πλειοψηφοῦντες», ἡ αὐθεντία τῶν ἐργοδοτῶν εἰς τὸ καθαρῶς «οἰκονομικὸν πεδίων» θὰ ἐκλονίζετο (σ. 125).

β') Τὸ πρόβλημα τῆς ἀντικαταστάσεως ἢ μὴ ὑπὸ τῆς συντεχνιοκρατίας τοῦ διέποντος τὴν κεφαλαιοκρατίαν συστήματος μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν δι' ἐτέρου τινὸς συστήματος, δυναμένου νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν προσαρμογὴν τῆς προσφορᾶς πρὸς τὴν ζήτησιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν, εἶναι μεγίστης σοβαρότητος.

Ὑπὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα — τοῦλάχιστον ὅταν οἱ ὅροι τῆς λειτουργίας του συνεκκεντροῦντο — συνετελεῖτο μία κατὰ προσέγγισιν προσαρμογὴ τῆς παραγωγῆς πρὸς τὰς ἀνάγκας, ἐξησφαλίζετο ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡδύνατο νὰ ἐξασφαλίζεται, μία ἐπαρκὴς κᾶπως ἀμοιβὴ εἰς τοὺς διαφόρους παραγωγοὺς καὶ παρείχετο εἰς τοὺς καταναλωτὰς μία ἱκανοποιητικὴ ποικιλία εὐθηνῶν προϊόντων (σ. 127).

Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῶν συντεχνιῶν ἐπὶ τῶν ποσοτήτων καὶ τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων, θὰ ἦσαν ἱκαναὶ νὰ ἀντικαταστήσουν τὸν παλαιὸν μηχανισμόν;

⁸ Βλ. τὸ ἔργον τοῦ Capitalisme et communauté de travail, Paris 1938.

Ὁ François Perroux ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ γενικευμένη υἱοθέτησις τοῦ συστήματος τῆς «κοινότητος ἐργασίας» θὰ διεμόρφωνεν ἕν οἰκονομικὸν σύστημα διὰ φ ο ρ ο ν συγχρόνως καὶ τοῦ ἀνταγωνιστικοῦ αὐτοματισμοῦ καὶ τῆς κοινωνιοκρατικῆς προγραμματοποιήσεως (planification collectiviste). «Αἱ τιμαὶ τῶν ἐμπορευμάτων θὰ ἐπροσδιωρίζοντο δι' ἑνὸς ὀργανισμοῦ, ἀποτελουμένου ἐξ ἴσου ἐξ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν» (σ. 128). Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀσυμφωνίας αὐτῶν, ἡ τελικὴ ἀπόφασις θὰ ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν «τρίτων πλειοψηφούντων», οἱ ὅποιοι, ὡς προελέχθη, δὲν θὰ ἀνῆκον εἰς τὸ ἐπάγγελμα καὶ οἵτινες θὰ ἀντεπροσώπευον εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινότητος ἐργασίας, τὴν σταθμίζουσιν καὶ ἐναρμονίζουσιν φωνὴν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος.

Τὸ εὐφυὲς τοῦτο σύστημα φαίνεται, κατὰ τὸν Ρίγου, προσκροῦν εἰς τὰς κάτωθι δυσκολίας, ἀναγομένας εἰς θεμελιώδεις ἀρχάς.

I. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς συμφωνίας τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν, ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν «τρίτων πλειοψηφούντων», εὐρίσκόμεθα ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως εἰς τὴν θέσιν τοῦ διμεροῦς μ ο ν ο π ω λ ί ο υ (monopole bilatéral).

Ἡ μελέτη τοῦ μονοπωλίου τούτου κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ τιμὴ ἀποβαίνει ἀ π ρ ο σ δι ό ρ ι σ τ ο ς, ἐκτὸς ἐὰν τὰ δύο παριστάμενα μέρη ἔχουν δικαιοπρακτικὴν δύναμιν (force contractuelle) ἀκριβῶς ἴσην. Καὶ ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἐπιτρέπει τὴν διαθεθεσίῳ σιν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἰσότητος ταύτης εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινότητος ἐργασίας, «βλέπομεν ὅτι εἰς τὴν πλειονότητα τῶν περιπτώσεων εὐρίσκόμεθα πρὸ τοῦ ἀ π ρ ο σ δι ό ρ ι σ τ ο υ τῆς τιμῆς, ὅπερ σημαίνει ὅτι, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μιᾶς εὐρείας ζώνης, ἡ τιμὴ θὰ καθορισθῇ ὑπὸ τὴν ἐ π ί δ ρ α σ ι ν ἐ ξ ω ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῶ ν σ υ ν τ ε λ ε σ τ ῶ ν, καὶ ὅτι ἐκεῖνο ἐκ τῶν δύο μερῶν τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι ὑ λ ι κ ῶ ς ἰ σ χ υ ρ ό τ ε ρ ο ν θὰ ἐπιβάλλῃ τὸν νόμον τοῦ εἰς τὸ ἄλλο». Οὕτω ἡ ἀποστολὴ τῆς συντεχνίας πρὸς ρύθμισιν τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἡμερομισθίων δὲν θὰ συνίσταται ἀπλῶς εἰς τὴν προβολὴν «τῶν ὅρων μιᾶς ἰσορροπίας ἣτις θὰ ἀπέρρεεν ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν οἰκονομικῶν νόμων, ἀλλὰ — προσπάθεια ἀπείρως φοβερωτέρα — εἰς τὴν ἐ κ λ ο γ ή ν μεταξὺ διαφόρων τιμῶν καὶ διαφόρων δυνατῶν ἰσορροπιῶν» (σ. 130).

Τελικῶς ἂν ἡ ἀπόφασις ληφθῇ ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐνδιαφερομένων, θὰ παραστώμεν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸ τοῦ φαινομένου τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν καταναλωτῶν ὑπὸ τῶν παραγωγῶν καὶ τῆς ζημίας τοῦ γενικοῦ συμφέροντος (σ. 131 - 2).

II. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀσυμφωνίας τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν ἡ παρουσία τῶν τρίτων πλειοψηφούντων εἰς τὸ σύστημα τῆς κοινότητος ἐργασίας ἔχει τὸ πλεονέκτημα τῆς σταθμίσεως τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Καὶ ἐρωτᾶται: Συμφώνως πρὸς ποῖον κριτήριον θὰ ἐνεργήσουν οἱ τρίτοι οὗτοι; Ἐὰν περιορίζωνται εἰς τὴν διχοτόμησιν τῆς διαφορᾶς, τοῦτο βεβαίως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἱκανοποιητικὴ λύσις, οὔτε εἰς τὸ θεωρητικὸν πεδῖον — ἀφοῦ ἡ λύσις αὕτη

δὲν θὰ προέρχεται ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς λογικῆς τινος οἰκονομικῆς ἀρχῆς — οὔτε εἰς τὸ πρακτικὸν «ἀφοῦ ἡ μέθοδος αὕτη παροτρύνει προδήλως ἕκαστον τῶν μερῶν νὰ μεγαλοποιῇ τοὺς ἰσχυρισμούς του ἢ τὰς ἀρχικὰς ἀντιστάσεις του καὶ οὕτω κινδυνεύει νὰ πολλαπλασιάσῃ καὶ νὰ παροξύνῃ τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὰς συγκρούσεις» (σ. 133).

Ἐὰν δὲ οἱ τρίτοι πλειοψηφοῦντες δέχωνται νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς κατευθύνσεις τὰς διδομένας ὑπὸ τοῦ Κράτους, τότε θὰ εἶναι δυνατόν νὰ καθορίζωνται αἱ τιμαὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια συμφώνως πρὸς τὰς ἀπόψεις τοῦ συνόλου. «Δύναται τις ἀκόμη νὰ φαντασθῇ ὅτι θὰ προσαρμόζωνται αἱ μὲν πρὸς τὰς δὲ δι' ἁρμονικοῦ τρόπου ἡ ἁρμονία οὐχ ἦττον αὕτη θὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι, κάπου εἰς τὸ Κράτος, εἰς διευθύνων ὀργανισμὸς θὰ ἔχῃ συνδυάσει εἰς ἓν γενικὸν σύστημα τὸ σύνολον τῶν τιμῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνεπάγεται ἀσφαλῶς μίαν γενικὴν προγραμματοποίησιν τῆς οἰκονομίας».

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι τὸ συντεχνιακὸν σύστημα «δὲν διαφεύγει τοῦ ἀσυνδέτου (i n c o h e r e n c e) ἢ τῆς τυραννίας τῶν παραγωγῶν παρὰ διὰ νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν κρατοποίησιν. Δὲν ἔχομεν δὲ ἐνταῦθα νὰ συγκρίνωμεν τὰ ἀμοιβαῖα προτερήματα τῆς ἀνταγωνιστικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς προγραμματικῆς οἰκονομίας. Ἀρκούμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ συντεχνιοκρατία δὲν προσάγει ἕναντι αὐτῶν, μίαν αὐτόνομον τρίτην λύσιν»⁹ (σ. 133-4).

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐπαληθεύεται καὶ ὑπὸ τῶν χαρακτηριστικωτέρων προσφάτων γεγονότων. Τὸ συντεχνιακὸν σύστημα μοιραίως συνεπάγεται τὴν τυραννίαν τῶν παραγωγῶν καὶ τὴν κρυσταλλοποίησιν τῆς οἰκονομίας, ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσεται εἰς τὸ πλαίσιον ἑνὸς ἀδυνάτου Κράτους, τὴν ὀλοκληρωτικὴν δὲ κατάληψιν τῆς οἰκονομίας ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσεται εἰς τὸ πλαίσιον ἑνὸς πολιτικοῦ συστήματος μὲ ἰσχυρὰν ἐξουσίαν.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ὑπάρχει μέση ὁδὸς καὶ ποῦ εὐρίσκεται αὕτη; Ὑπάρχει τρόπος διὰ τὰ κράτη τὰ ἐμμένοντα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτικοῦ φιλελευθερισμοῦ, νὰ συγκρατήσουν τὸ συντεχνιακὸν σύστημα εἰς δίκαια ὅρια καὶ νὰ ἐπωφεληθοῦν τῶν προτερημάτων του, χωρὶς νὰ μεταπέσουν εἰς τὴν μορφήν τῶν ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν;

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἀπαντᾷ καταφατικῶς. Διαβλέπει τὴν λύσιν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐκτελεστικῆς

⁹ Τὸ ἀνωτέρω συμπέρασμα τοῦ καθηγητοῦ Ρίτου ἔχει κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην μεγάλην θεωρητικὴν ἀξίαν. Εἰς τοῦτο διαβλέπομεν μίαν σοβαροτάτην αὐτοῦ συμβολὴν εἰς τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος τῆς συντεχνιακῆς ὀργανώσεως τῆς οἰκονομίας.

τοῦ Κράτους ἐξουσίας, ἵνα τοῦτο κυριαρχήσῃ τῶν ομάδων ἀντὶ ν' ἀπορροφηθῇ ὑπ' αὐτῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι βεβαίως λεπτότατον, οὐχ ἥττον ὅμως εἶναι κατορθωτόν. Ἀρκεῖ νὰ ἐκιμηθῶσι δεόντως αἱ περιστάσεις καὶ ὑπάρξῃ ἡ καλὴ θέλησις (σ. 167 - 8).

ΣΤΥΛ. Κ. ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
